

STRESZCZENIE

Prezentowana rozprawa doktorska pt.: „Tropy tauromachii – literackie reprezentacje corridy w wybranych utworach anglojęzycznych XX-ego i XXI-ego wieku” bada różne ujęcia zjawiska corridy we współczesnej literaturze brytyjskiej i amerykańskiej. Zjawisko corridy, choć bez wątplenia kontrowersyjne, stanowi, co moja praca udowadnia, punkt wyjścia do interpretacji wykraczających poza traktowanie corridy jedynie jako przejawu okrucieństwa wobec zwierząt. Współczesne ujęcia tego tematu różnią się od romantycznych i nieco patetycznych reprezentacji znanych z twórczości np. Ernesta Hemingwaya. Niektóre z wybranych utworów anglojęzycznych XX-ego i XXI-ego wieku wprowadzają ironię, a nawet kwestionują zasadność tego zjawiska. W innych z kolei zauważalne jest pewne odwrócenie konwencji pisania o corridzie, np. poprzez przedstawienie kobiety-matadora. Te zabiegi zachęcają do odczytania corridy przy użyciu takich narzędzi, które pozwalają na zawieszenie tradycyjnego porządku i perspektywy. Z tego powodu w pracy sięgam po teoretyczne ramy gry, zabaw, karnawału i rytuału, których celem wszak jest (co prawda chwilowy) „świat na opak”.

We wstępie do pracy prezentuję rys historyczny, który pokazuje jak istotną rolę w kulturze i sztuce ma postać byka. Zwierzę to miało kluczową rolę w trakcie rytuałów i obrządków oraz stanowiło fundament akrobatycznych rozrywek. W tej części pracy pokazuję również stan badań nad corridą oraz najnowsze publikacje związane z tym tematem.

Rozdział pierwszy to próba stworzenia definicji corridy. Posiłkując się studiami nad sportem, grami i zabawą staram się, poprzez zestawienie cech corridy i wyżej wspomnianych zjawisk ludycznych, zaproponować ramy metodologiczne pozwalające na dalsze analizowanie walki człowieka z bykiem. Ludyczność, która moim zdaniem tworzy tło dla corridy, pozwala na wyjście poza sztywne normy społeczne i zachęca do celebrowania transgresji. Ta ostatnia jest w moim odczuciu piwotalnym elementem corridy i tę relację badam w rozdziale drugim.

Wybrane ujęcia corridy konfrontuję z teoriami m.in. Zygmunta Freuda i George'a Bataille'a akcentując swobodę w wyrażaniu pożądania, którą corrida w wybranych pracach inspirowuje. Co więcej, w tej części dysertacji pokazuję jak istotna jest corrida dla manifestowania płci kulturowej, zwłaszcza męskości. Matadorzy, chcą umocnić swoją pozycję w swojej społeczności są gotowi umrzeć na arenie.

Śmierć, nieodłączny finał corridy, stanowi koniec spektaklu, ale początek symbolicznego odrodzenia publiczności i matadora. Fizyczne spełnienie jak i karnawał oferują symboliczne przekroczenie śmierci i odrodzenie – oba te zjawiska mają miejsce w trakcie corridy. Ponadto, w analizowanych dziełach, śmierć, zarówno matadora i byka, niejednokrotnie przedstawiona jest w sposób groteskowy. Groteska jest relatywnie nowym aspektem ubogającym literackie reprezentacje corridy. Jako inherentny element bachtinowskiego karnawału pozwala na wyraźniejsze i pełniejsze ukazywanie zarówno erotyzmu jak i przemocy w corridzie. Groteskowy wymiar corridy badany jest w rozdziale trzecim. Hiperbolizacja, absurd i ironia tworzą przestrzeń odrębną od codzienności – budują one, podążając za Johanem Huizingą „magiczny krąg”, w którym hierarchia społeczna jest odwrócona, a kolektyw staje się bardziej inkluzyjny, o czym piszę w rozdziale czwartym. Rozdział piąty, ostatni, jest próbą przyrównania corridy do rytuału. Rytuały opierają się na społeczności i zaznaczają istotne przejścia między etapami w życiu jednostki oraz zezwalają na zachowania, które w codziennej narracji są odrzucone. Należą do nich np. rozlew krwi lub okrucieństwo. Gdy normy jednak są zawieszane ze względu na rytuał, gesty te nabierają nowego znaczenia i niosą ze sobą więcej niż tylko brutalność.

Literackie reprezentacje corridy w utworach anglojęzycznych XX-ego i XXI-ego wieku pokazują, że corrida stanowi nie tylko krwawą rozrywkę dla spragnionych wrażeń turystów. Można ją traktować w kategoriach karnawału i rytuału, które zezwalają, a nawet zachęcają,

do zawieszenia hierarchii oraz norm społecznych i celebrowania życia, a także symbolicznego przekroczenia śmierci.

SUMMARY

My dissertation titled: *Tropes of Tauromachy – Representations of Bullfighting in Selected Works of Anglophone Literature of the 20th and 21st Centuries* examines various representations of bullfighting in the contemporary American and British literature. The phenomenon of corrida, controversial as it undoubtedly is, constitutes, what my thesis demonstrates, a point of departure for interpretations that go beyond a traditional reading of corrida that is usually limited to an act of animal cruelty. The contemporary works on this subject differ from romanticized and somewhat pompous imagery known from works by, for instance, Ernest Hemingway. Some of the analyzed works introduce irony or even question the very reasons for corrida's existence in the contemporary society. In other examples, one can notice a reversal of the traditional convention of writing about corrida by portraying a woman-matador. Such treatment of material invites new methods and methodologies while interpreting corrida; ones that allow for a suspension of order and traditional perspective. For this reason I employ the theoretical frameworks of game, play, carnival, and ritual whose aim is (even if only temporarily) a topsy-turvy world.

In the introduction to my work I provide a historical background which shows the pivotal role that the figure of bull has had in culture and art. The animal had a key role during rituals and rites and was the basis for various forms of entertainment. In this part of my work I also present the recent state of publications on the subject in question.

The first chapter is an attempt to define *corrida*. Using sport studies, as well as the theories of game and play, I try to confront features of *corrida* with the said ludic activities in hope to offer a methodological framework that would allow further analysis of bullfighting. Ludicity, which, in my view, is *corrida*'s background permits to transgress rigid social norms and encourages to celebrate this transgression. The latter is, to my way of thinking, a pivotal element of *corrida* and this relation between the two is examined in chapter two. There, the works I selected are confronted with theoretical standings offered by Sigmund Freud and George Bataille, who accentuate freedom in expressing one's desire. Moreover, in this part of my dissertation I show the importance of *corrida* for performativity of gender, especially, masculinity. Matadors, wanting to manifest and strengthen their position in a given collective, are willing to die in the arena.

Death, a necessary final of every bullfight is an end to the spectacle but, at the same time, a beginning of a symbolic rebirth of the torero and the audience. Both *corrida* and carnival offer a symbolic triumph over death and a rebirth. Both phenomena also take place during a bullfight. Furthermore, in the analyzed works the death of both, the bull and the matador is, at times, presented in a grotesque manner. Grotesque is a relatively new aspect that is present in depicting *corrida*. As an inherent element of Bakhtin's carnival, it allows for a fuller and richer portrayal of eroticism and violence in the arena. The grotesque undertone of *corrida* is studied in chapter three.

Hyperbolization, absurd, irony, and grotesque create a separate sphere called, following Johan Huizinga's theory, the magic circle. Within it, all norms and social hierarchy are reversed, and the collective becomes more inclusive – these processes are discussed in chapter four. The fifth, final chapter is a comparison between bullfighting and a ritual. Rituals are based on and connected to a collective and mark a significant transfers and transformations in one's life. They invite behaviors that in every-day life would be considered inappropriate or immoral.

However, when rules are suspended, violent or sexual gestures carry more meaning than in the ordinary, carnival-free, circumstances. The literary representations of corrida I have selected prove that this phenomenon goes beyond a bloody show for tourists. It could be read within the framework of carnival and ritual, which allow, and even encourage, a new, liberated social order and offer a celebration of life and also, on a symbolic level, a victory over death.